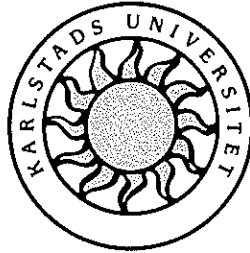

HIS C-19 C

Institutionen för Samhällsvetenskap

**Avdelningen för historia
C-uppsats - 2001**

**Syndikalisterna i Karlstad 1928-1931
Arbete, aktioner och samröre med
andra fackföreningar.**

**The Syndicalists in Karlstad 1928-1931
Work, Actions and co-operation with Other Trade
Unions.**

**Mattias Larsson
Handledare: Peter Olausson**

1. INLEDNING	3
2. BAKGRUND.....	4
2.1 Ideologisk bakgrund.....	4
2.2 SAC:s organisation i jämförelse med de reformistiska fackföreningarnas organisation.....	6
2.3 Historisk bakgrund	6
3. UPPSATSENS UPPBYGGNAD	10
3.1 Teoriuppbyggnad - Tidigare Forskning	10
3.2 Undersökningsdelens teoretiska uppbyggnad.....	14
3.3 Syfte.....	15
3.4 Frågor	15
3.5 Metod, källor och källkritik	15
3.6 Avgränsningar	16
3.7 Förklaringar.....	16
4. UNDERSÖKNINGSDEL	18
4.1 Frågan om Ombudsmän	18
4.2 Karlstads LS perspektiv på sammanslagningssträvandena med LO.....	18
4.3 Frågan om entreprenörer och bulvaner till trävaruföretag.....	20
4.4 Konflikten vid det Ahlenska bygget, och annat samröre med reformistiska avdelningar	21
4.5 Konflikten vid Vägbygget vid Edsgatan-Kroppkärr	25
4.6 Den växande arbetslösheten och Ådalshändelserna.....	29
4.7 Första maj samarbete	30
4.8 Aktioner	31
5. SLUTDISKUSSION OCH SLUTSATSER.....	33
6. SAMMANFATTNING	39
LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING.....	

Abstract. The syndicalists in Karlstad 1928-1931.

The aim with this essay is to analyse the co-operation between syndicalists and the other trade unions in Karlstad between 1928-1931. The essays secondary aim is to analyse what kind of actions the syndicalists used against the companies in Karlstad. An important issue was if the syndicalists could maintain its position against the reformist trade unions in Karlstad. My results showed that the syndicalists could maintain its position against the other trade unions in Karlstad. They co-operated with the reformists on all levels, local, regional and nationwide. The co-operation was most successful on the local level. The essay can also show that the local syndicalist-organisation used following actions against the employers: registration-activity, blockade and strike.

1. Inledning

Den syndikalistiska läran utformades på 1880- och 90-talen av fransmännen Fernand Pelloutier och Georges Sorel.¹ Namnet syndikalism kommer från det franska ordet syndicalisme som helt enkelt kan översättas med "fackföreningsverksamhet".² Syndikalismen blev sedermera en internationell rörelse som grodde ur den trötthet som fanns på hur de traditionella reformistiska fackliga organisationerna skötte konflikterna mot arbetsgivarna. De flesta historiker ser syndikalismens uppkomst utifrån politiska och ekonomiska faktorer, som ett utslag av det sena 1800-talets näringsliv med jätteföretag och massproduktion. Dessa faktorer skapade miserabla sociala villkor, t ex för unga ogifta män. En del av dessa unga män tappade förtroendet för de traditionella fackföreningarna och såg en annan väg i syndikaliströrelsen. De största framgångarna fick rörelsen i de romanska länderna. I Sverige bildades SAC – Sveriges Arbetares Centralorganisation ur ett missnöje med LO och dess underavdelningar efter storstrejken 1909, då fackföreningarna decimerades på medlemmar. SAC och dess lokala organisation LS – Lokal Samorganisation arbetade på ett mer utmanande och mer hårdfört sätt gentemot arbetsgivarna. Även om de med tiden genom nya lagar tvingades adoptera de traditionella fackföreningarnas något mildare aktioner.³ I Karlstad var syndikalisterna representerade av en lokal samorganisation som arbetade för att göra livet drägligare för sina medlemmar. I denna C-uppsats skall jag främst analysera det eventuella samarbetet mellan syndikalister och reformister i staden, för att se om LS kunde hävda sig emot de reformistiska avdelningarna och vilka uttryck det i så fall tog sig. Mitt eget intresse för att undersöka politikens vänsterflygel föddes ur Göteborgskravallerna 2001. Då det talades om en rad grupperingar, bland annat syndikalisterna, som ämnade att demonstrera under EU-toppmötet. Jag var helt enkelt nyfiken på vad syndikalismen har stått för historiskt sett. Jag hyser också en förhoppning att C-uppsatsen kan belysa syndikalismrörelsens roll i samhällsutvecklingen under det tidiga 1900-talet.

¹ Stahre, Sven-Arne, *Arbetarrörelsen - en uppslagsbok*

² www.sac.se/hist/sac-hist-is.html – Artikeln av Ingmar Sjöo (SAC:s egen hemsida).

³ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*

2. Bakgrund

2.1 Ideologisk bakgrund

När man hör ordet syndikalism, tänker i alla fall jag på aktivister, ganska långt ut till vänster på den politiska vänsterhögerskalan. Slår man upp ordet i en ordlista får man följande förklaring: *syndikalism subst. ~en*

*"ORDLED: synd-ik-al-ism-en. En socialistisk riktning som strävar att överföra produktionsmedlen till fackföreningarna och i kampen för detta ofta förespråkar strejker m.m."*⁴

Söker man vidare om vad syndikalismen innebär får man följande ideologiska förklaring:

Syndikalismen är en utomparlamentarisk facklig åskådning. Ordet syndikalism härstammar från franskans syndicalisme som helt enkelt kan översättas med fackföreningsverksamhet. Åskådningen avvisar den centrala statsmakten och centralism i alla dess former och förordar lokalt fackligt inflytande och lokala avtal. Syndikalismen vänder sig mot politiskt och parlamentariskt arbete. Arbetarna bör genom direkta lokala aktioner mot företagen, t.ex. strejker, sabotage och bojkotter, överta makten och slutligen genom generalstrejk införa ett socialistiskt samhälle. Syndikalismen ville att fackföreningarna skulle ta över produktionsmedlen i samhället, inte som i det forna Sovjetunionen där staten tog över alla produktionsmedel.

Syndikalismen har haft störst inflytande i de romanska länderna. I Frankrike hade syndikalisterna ledningen i den franska landsorganisationen CGT, jämförbar med LO i Sverige, i början av 1900-talet. I Spanien hade syndikalisterna stort inflytande under 1930-talet och under spanska inbördeskriget. Vissa syndikalistiska drag fanns i den amerikanska arbetarorganisation IWW. I länder där de syndikalistiska idéerna modifierats har syndikalismen haft betydelse genom sitt motstånd mot diktaturrörelser och engagemanget i den kritiska samhälls- och kulturdebatten.⁵

I syndikalisternas idévärld var det genom klasskamp som ett nytt samhälle skulle växa fram. I Sverige skulle den föras i de Lokala Samorganisationerna – LS, med riksorganisationen SAC – Sveriges Arbetares Centralorganisation i ryggen. Det var en organisation för kampen både i nuet och framtiden. LS arbetade både fackligt och politiskt, fast inte parlamentariskt, för målet var ju att störta det kapitalistiska samhället. Kännetecknande för syndikalismen i

⁴ http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O352102

⁵ http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=321860.

Sverige var dess decentralism. Mot den gamla fackföreningsrörelsen tilltagande centralism, där besluten flyttades mer och mer från lokal till central nivå, satte syndikalisterna i stället decentralismen och lokalt bestämmande på dagordningen. Syndikalismen tog avstånd från det kapitalistiska samhället med dess institutioner: den var antistatlig, antikapitalistisk och antibyråkratisk. Till skillnad från reformismen, som hävdade att staten skulle övertas omstöpas och kontrolleras, ansåg syndikalisterna att staten borde krossas med en gång; den utgjorde en hämsko på all mänsklig aktivitet. SAC var partipolitiskt neutral, partipolitik ansågs för övrigt vara en splittringsfaktor. Den gamla fackföreningens allians med det socialdemokratiska partiet hade resulterat i kollektivanslutning, något som var omöjligt att gå med på för en syndikalist. Syndikalisterna tyckte att det var viktigt att ta avstånd från det politiska spelet, och ansåg att arbetarna inte kunde ta makten genom de parlamentariska institutionerna ⁶

Det var inte målet, det socialistiska samhället, som skilde den reformistiska rörelsen från den syndikalisterna, utan vägen dit. Reformisterna arbetade utifrån långsiktig planering, där fackligt arbete skulle skola och medvetandegöra arbetarna, och det väsentligaste arbetet skulle göras i regering och riksdag, genom socialdemokratiska arbetarpartiet. Arbetarna skulle erövra makten och omdana samhället på fredlig väg, steg för steg. Den reformistiska fackföreningsrörelsen försökte genom kollektiva överenskommelser säkra bättre villkor för medlemmarna och långsamt förändra maktförhållandena för arbetarna. De stridsmedel som användes var strejker och blockader. Den nya syndikalistiska rörelsen menade istället att det som var viktigt, var att föra en ekonomisk kamp mot arbetsgivarna. Den vägrade att göra några överenskommelser med arbetsgivarna, de vägrade t.o.m. att erkänna dem som motpart.⁷ Syndikalisterna skiljde också sig från kommunisterna i Sovjetunionen, eftersom de verkligen ville undvika statsocialismen. Det framgår tydligt i en bok av en av den internationella syndikalismens frontfigurer på 1920-talet, Rudolf Rocker. Han menar i skriften *Den moderna arbetarrörelsen och syndikalismen* från 1929 att det socialistiska samhället skall utvecklas ur skötet på det dåvarande samhället. De som skulle driva utvecklingen framåt var arbetarrörelsens revolutionära organisationer. Rocker ville gestalta och omdana dessa organisationer så att de var bereda att ta över och reorganisera det ekonomiska och samhällsliga livet. Vidare menade han att, av de revolutionära organisationerna så var det syndikalisternas lokala organisationer – de lokala samorganisationerna som var mest lämpade

⁶ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 17.

till uppgiften att möjliggöra förvaltningen av produktionsmedlen och konsumtionen, detta för att undvika statsocialismen.⁸ Till skillnad från kommunisterna ville därför syndikalisterna att det var fackföreningarna som skulle administrera det framtida socialistiska samhället inte staten.

2.2 SAC:s organisation i jämförelse med de reformistiska fackföreningarnas organisation.

Den syndikalistiska organisationen var uppbyggd efter en decentralistisk modell. På basplanet fanns LS, som samlade alla som bodde på en ort, oavsett yrkestillhörighet. Andra samordnande organ var central och arbetsutskotten. Organisationsmodellen var från början enkel, men blev komplicerad efter SAC:s kongress 1922. Då skapades federationer och departement som skulle samordna och effektivisera organisationen. Grundprincipen var att LS var huvudorganisationen: den hade bestämmande- och beslutanderätten. Det var detta som var den stora skillnaden mellan en reformistisk och en syndikalistisk organisation. De reformistiska fackföreningarna var och är i stället uppbyggd på klubbar och sektioner på arbetsplatserna som i sin tur tillsammans lokalt bildar avdelningar, på riksplanet samordnades dessa i fackförbund, som i sin tur tillhör en huvudorganisation vanligtvis LO. Avtalsfrågan var också något som skilde syndikalister och reformister. De förstnämnda vägrade att godkänna några avtal, då de sågs som slavkontrakt och minskade kraften aktionerna gentemot arbetsgivaren. Reformisterna godkände och levde upp till avtalen och kände sig som aktiva och deltagande samhällsmedlemmar, detta ledde i sin tur att de blev respekterande av arbetsgivarna.⁹

2.3 Historisk bakgrund

Eva Blomberg har i sin avhandling *Män i mörker* studerat förhållanden inom gruvindustrin, hon har jämfört SAC:s Gruv- och metalldepartement med Gruvindustriarbetareförbundet på branschnivån och LS med avdelningen på lokalnivån. Hon har också jämfört järnbruksförbundet med Mellansvenska Gruvförbundet och olika gruvbolag med varandra. Hennes avhandling belyser också, genom hennes resultat, på ett mycket förtroendeingivande sätt, SAC/LS historia från dess bildande på 1910-talet fram till 1940-talet.

⁷ IBID, s. 16.

⁸ Rocker, Rudolf, *Den moderna arbetarrörelsen och syndikalismen*, s. 34.

⁹ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 17,18.

Syndikalismen var som framgått av den ideologiska bakgrunden en internationell företeelse, den växte fram under 1890-talet både i Europa och i Syd- och Nordamerika. De flesta historiker ser rörelsens uppkomst utifrån politiska och ekonomiska faktorer. Syndikalismen växte fram under den så kallade industrialiseringsfasen. Den innebar ökad kapitalkoncentration och industriella omstruktureringar. Nya jättekoncerner växte fram och de teknologiska innovationerna kom i tät följd. Massproduktionen under denna era ledde till att företagen efterfrågade alltmer utbildad arbetskraft. Denna arbetskraft, som framför allt var unga män, levde under miserabla förhållanden med arbetslöshet som ständigt hot över sina axlar. Många av dessa såg sitt hopp i och hos syndikaliströrelsen.¹⁰

Vissa menar att det var en rörelse för landsbygdsindustrins grovarbetare. Andra har hävdats att det var arbetarnas tillfälliga levnadsvillkor, deras mobilitet, kombinerat med frihet i arbetet som var avgörande för val av organisation. I Sverige var syndikalismrörelsen som störst och starkast i mitten av 1920-talet i jämförelse med den reformistiska fackföreningsrörelsen. SAC – Sveriges Arbetares Centralorganisation bildades 1910 av folk från ungsocialisterna och den reformistiska rörelsen.¹¹

Syndikalisterna utmanade under 1910-talet arbetsgivarna och hela borgligheten genom en fräck och vulgär stil. Deras aktioner kom att klassificeras som okynnesblockader eller okynnesstrejker. Till en början förkastade SAC avtalsprincipen och reformistiska stridsmetoder. Deras val av direkt aktion skall förstås, för det första, utifrån en radikaliseringsaspekt, för det andra utifrån de flesta syndikalisters arbets- och levnadssituation och för det tredje utifrån bolagskonkurrensen om arbetskraften. SAC erkände inte kapitalisternas rätt att leda arbetet, deras makt, eller avtalssystemet mellan arbetsgivarna och reformisterna. I praktiken visade det sig att de svenska syndikalisterna strävade efter att bli erkända, att få förenings- och förhandlingsrätt. I protokollen visar man upp ett förakt för det kapitalistiska systemet men samtidigt går man med på förhandlingar och prislister – och i en del fall avtal.¹²

De lokala samorganisationerna och de reformistiska avdelningarna bedrev dock en hel del samarbete till exempel, i registerverksamheten, med avsiktlig arbetsbegränsning, samt att de delade på jobben när arbetslösheten gjorde sig påmind. Relationerna mellan organisationerna

¹⁰ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 15.

¹¹ IBID, s. 16.

¹² IBID s. 352.

var dock till en början ansträngda, men ett organiserat samarbete mellan reformister och syndikalister formaliserades genom majoritetsprincipen: den organisation som hade flest medlemmar skulle leda och sätta i gång arbetet. De arbetsgivare som förhandlade med LS, eller tillät att så kallade sakkunniga att delta i förhandlingarna, bekräftade föreningens maktposition som förhandlingspart och erkände indirekt organisationen. 1925/26 förändrades förhållandet mellan organisationerna i och med riksavtalets tillkomst. Samarbetet upphörde successivt och misstänksamheten började att spira.¹³

Trots en del konflikter lyckades de flesta arbetsgivare under ingången till 1920-talet skapa lugna förhållanden och etablera ett fungerande samarbete med de reformistiska avdelningarna. Syndikalisterna nonchalerades av många arbetsgivare, då de saknade förhandlingsrätt. Det gick lättare för SAC/LS att etablera samarbete med avdelningar på platser där avdelningen var inbördes splittrad i kommunistiska och reformistiska grupper. På platser där reformisterna var i majoritet och hade goda kontakter med förbundsledningen hade LS mycket svårt att skapa ett handlingsutrymme.¹⁴

Trots reformistiskt motstånd mot syndikalismen blev organisationerna beroende av varandra för sin överlevnad. Relationerna mellan arbetsgivare och arbetare förändrades successivt efter 1925. SAC stod fortfarande för ett principiellt avtalsmotstånd samtidigt som LS hamnade under riksavtalen. På kongresserna återkom avtalsfrågan gång på gång, men först 1929 beslöts att LS fick rättighet att sluta avtal. När 1920-talet led mot sitt slut började organisationernas frivilliga symbiotiska förhållande förändras till att bli något påtvingat som både LS och avdelningarna var missnöjda med.¹⁵

1928 var ett turbulent år. Två stycken reformistiska fackförbund gick ut i konflikt mot gruvbolagen och syndikalisterna gick ut tillsammans med dem i sympatistrejck, vilket ledde till att SAC:s ekonomiska resurser utarmades. Detta fick följden att de var tvungna att låna pengar av LO. LO:s villighet att låna ut pengar hängde samman med att organisationerna under 1928-29 förhandlade om ett samgående. SAC röstade emellertid ned samgåendet med överväldigande majoritet – den syndikalistiska organisationen skulle bestå. Den syndikalistiska rörelsen kom dock att delas i tre falanger. En del bröt sig ur och bildade en egen syndikalistisk konkurrentorganisation. Majoriteten blev kvar, medan den minsta

¹³ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 353.

¹⁴ IBID s.351.

¹⁵ IBID s.354.

falangen som utgjordes av de ledande männen i förhandlingarna med LO gick över till reformisterna. SAC decimerades men splittringen gjorde att organisationen kunde påbörja en ny period av arbete utan interna spänningar. SAC:s beslut att kvarstå som syndikalistisk organisation medförde på lång sikt marginalisering. I huvudsak marginaliserades SAC fackligt samtidigt som LS integrerades lokalt. LS blev en erkänd organisation för lokala frågor. Den fackliga politiken försköts därmed till en underordnad position och den lokala politiken fick en alltmer framträdande plats. Både arbetsgivare och reformister medverkade till SAC:s marginalisering, liksom organisationen själv.

SAC:s marginalisering och integrering på central nivå ägde rum med hjälp av arbetsfredslagstiftningen 1928 och 1936. Kollektivavtalslagen och arbetsdomstolen skapade prejudikat för hur en facklig organisation skulle arbeta, vad en facklig organisation var och hur ett rättsligt avtal skulle formuleras och upprättas. Om LS hade avtal innebar detta att arbetsdomstolen agerande förstärkte dess existensmöjligheter vilket medförde integrering. Om LS istället inte hade något avtal var den inte heller någon erkänd förening.

1930-talet innebar en framväxt av organisationsklausuler i avtalen med arbetsgivarna. Genom dessa skaffade sig de reformistiska organisationerna ytterligare övertag gentemot de syndikalistiska. Arbetsgivaren förband sig inte att anställa andra än reformistiskt anslutna arbetare. Arbetsdomstolen konfirmerade lagligheten i utestängningsvillkoren genom ett flertal domar. Organisationsklausulerna innebar i praktiken att LS förlorade sin föreningsrätt och därmed sin förhandlingsrätt. Syndikalisterna tvingades till dubbelorganisering, fick sämre löneutveckling eller omplacerades på grund av sin organisatoriska hemvist. I realiteten innebar lagarna yrkesförbud för icke-anställda syndikalister. Arbetsfredslagstiftningen innebar således att syndikalistiska anställda arbetares ställning till en del förbättrades medan LS/SAC:s ställning försämrades i relation till LO-förbunden.¹⁶

¹⁶ Blomberg, Eva, *Män i mörker – arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940* s. 355.

3. Uppsatsens uppbyggnad

3.1 Teoriuppbyggnad - Tidigare Forskning

I bakgrunden har jag presenterat drag i SAC/LS tidiga historia enligt vad Eva Blomberg kommit fram till i sin avhandling. I detta avsnitt skall det förklaras hur hon byggt upp sina teorier och antaganden för att i nästa rubrik komma in på hur denna uppsats bygger vidare på Blombergs antaganden.

Forskarna Marcel van der Linden och Wayne Thorpe har förklarat syndikalismens uppkomst som en rad funktioner av industrialiseringen. Den första funktionen är arbetsprocessens förändring som innebar nya relationer mellan arbetarna och förhållanden till arbetsgivaren. Den andra är missnöjet med den reformistiska rörelsens metoder och strategival. Den tredje är generalstrejkens slagkraft och praktiska möjlighet i massmobiliserings tidevarv; den blev både spontan och organiserad revolt. Den fjärde handlar om de syndikalistiska idéernas spridningseffekt och inflytande. Den femte och sista är arbetarklassens ökade radikalisering.

Ett problem med van der Linden och Thorpes analys är att den ligger på hög nivå, oftast den nationella. De generella mönster som då blir synliga låter sig svårigen analyseras på en lägre nivå. Detta gäller i synnerhet för de tre sista faktorerna. Dessutom innefattar inte analysen vad som de facto blev av idéerna i verkligheten, hur de förändrades. Detta, anser Eva Blomberg i sin avhandling, hänger samman med att syndikalismen inte relateras till reformismen. I än mindre utsträckning har arbetsgivarnas agerande analyserats.

Eva Blomberg har tagit fasta på de två förstnämnda faktorerna som Van der Linden och Thorpe nämner, d.v.s. arbetsprocessens förändring och missnöjet med den reformistiska organisationen.¹⁷ Dessa lämpar sig bäst för en analys utifrån bransch och lokalnivån. Hon menar också att det finns en livaktig svensk tradition att anknyta till. Blomberg förklarar vidare att i ett internationellt perspektiv förde arbetsprocessens förändringar med sig nya villkor för stora delar av arbetarna. Arbetsgivarnas behov av utbildade arbetare ökade efter 1890 och kombinerades med behovet av en mindre massa av stabila kvalificerade arbetare. Dessa tillfällighetsarbetares levnadsvillkor försämrades samtidigt som de utbildade arbetarna också hotades med förändrade villkor. Deras svar på en instabil situation var spontana aktioner, som sedermera kanaliserades till den syndikalistiska rörelsen och utvecklades till

dess principer. Syndikalisterna bestod huvudsakligen av tillfällighetsarbetare, grovarbetare och till en mindre del av kvalificerade utbildade arbetare.¹⁸ Van der Linden och Thorpe anser också att avtalssystemet försämrade syndikalisternas villkor, men att de till slut tvingades acceptera det. I Nederländerna accepterade syndikalisterna avtalen redan 1909 men i Sverige dröjde det till 1929.¹⁹

Syndikalistforskningen har oftast utgått från en nationell eller internationell nivå. Trots att enormt mycket arbete lagts ned för att spåra och analysera rörelsen har den blivit mycket undflyende. Detta hänger delvis samman med att den blev uttraderad i länder med fascistiska eller kommunistiska regimer, och i andra länder har lagstiftningen omöjliggjort den. Efter att de fascistiska regimerna försvunnit fortsatte ändå rörelsen att marginaliseras, vilket Van der Linden och Thorpe anser hör ihop med förändringarna med välfärdssamhället framväxt. Enligt dem kunde syndikalisterna förhålla sig till nedgången på tre olika sätt:

1. Fortsätta att hålla på principerna, vilket ledde till marginalisering.
2. Förändra inriktning och principer samt anamma nya förhållanden, vilket ledde till att man avskaffade sig själv och lät sig integreras i samhället.
3. Om de två första alternativen var omöjliga, blev det tredje att gå in i en icke-syndikalistisk organisation och bedriva någon form av mullvadsarbete där.

De anser, enligt Blomberg, att SAC använde den första strategin de första tjugo åren men att organisationen gick över till den andra mot slutet av 1930-talet, i samband med att arbetslöshetskassorna infördes. SAC inkorporerades således i samhället med hjälp av staten. En invändning mot detta synsätt är att SAC inte har försvunnit trots inkorporering. En väsentlig fråga i anslutning till Van der Linden och Thorpes analys är hur SAC har förändrat sin strategi i relation till staten.²⁰

Eva Blomberg använder begreppen integrering och marginalisering för att fokusera på syndikalisternas förhållningssätt i olika historiska situationer. För att konkretisera: om en SAC-medlem väljer att inte rösta i allmänna val kan man se detta som ett exempel på självvald marginalisering. Om hon däremot vill förhandla med en arbetsgivare om sin lön

¹⁷ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s 19.

¹⁸ IBID s. 19-20.

¹⁹ IBID s. 20.

²⁰ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, Sidan 20-21.

men denne väljer att hänvisa till att han inte förhandlar med syndikalister kan man se detta som ett exempel på marginalisering. Syndikalisterna kunde i vissa historiska skeenden ta tillfället i akt och agera – och i andra situationer misslyckades de. Avsikten med att använda begreppen är att frilägga maktrelationerna och situationerna i förhållande till SAC:s/LS upp och nedgång. Blomberg gör detta med hjälp av John Gaventas maktmodell och Lewis Cosers koalitionsmodell.²¹

Van der Lindens och Thorpes modell relaterar således uppkomsten och nedgången av syndikalismen till olika faktorer. Blomberg behandlar dock också andra aspekter av syndikalismen som inte ryms i Van der Lindens och Thorpes modell. Lennart K. Persson har analyserat SAC:s utveckling fram till 1922. Han betonar den ideologiska sidan av rörelsen, syndikalismens spridningseffekt och SAC:s inomorganisatoriska förändring; från en revolutionär kamporganisation till en socialistisk samhällsteoretisk organisation. Vidare hävdar han att också organisationsapparaten inom rörelsen utvecklades i takt med förändringen.²² Vid ett tillfälle tar han upp vilka faktorer som kan ha varit av betydelse för den svenska syndikalismens framväxt och bildandet av SAC 1910: 1). De syndikalistiska idéernas spridning i början av seklet. 2).socialdemokratiska Arbetarpartiets och Landsorganisationens tilltagande integrering 3). Arbetsgivarorganisationernas tillväxt 4). Lågkonjunktursens effekt på arbetsmarknaden. Persson själv undersöker faktor 1, dvs. hur de syndikalistiska idéerna spreds och förändrades.

Eva Blombergs undersökning ligger dock långt ifrån Perssons, eftersom hon har ett annorlunda syfte med sin avhandling, dock är faktorerna 2-4 relevanta för hennes undersökning. Perssons studier är enligt Blomberg ett ambitiöst försök att utifrån analyser av de materiella villkoren i Bohuslän bevisa de syndikalistiska idéernas hållbarhet. Vidare hävdar hon att någon forskning om varför syndikalismen fortfarande finns ännu inte existerar. Det är dessutom först på senare år som en del banbrytande försök har gjorts för att studera innehållet i syndikalistisk politik. Hon tycker också att historikerna tyvärr har ägnat sig mer åt det spektakulära i den syndikalistiska fackliga politiken och mindre åt det odramatiska.

²¹ IBID s. 21.

²² IBID s. 21.

Blombergs avsikt med avhandlingen *Män i mörker* är att analysera den syndikalistiska verksamheten i ett långt perspektiv för att få fram det typiska snarare än det dramatiska och iögonfallande.²³

Blomberg ställer i sin avhandling upp vissa problem och antaganden. Hennes första huvudproblem är vad som gjorde det möjligt för den syndikalistiska organisationen att etablera sig inom gruvindustrin. Det andra är vad som gjorde det möjligt för SAC att befästa sin ställning, vilket handlingsutrymme organisationen fick och varför den misslyckades i sin fackliga politik. Det tredje är varför SAC ändå blev kvar på arbetsmarknaden. Hon presenterar också fyra antaganden om syndikalismen inom gruvindustrin. Hennes första antagande är att syndikalismens uppgång inom gruvindustrin kan förklaras av de speciella ägandeförhållanden som fanns inom branschen. Den var uppdelad i en export del och en järnbruksdel. Konjunkturernas uppgång under 1910-talet förde med sig ett ökat behov av arbetskraft, det stora inflödet av ny arbetskraft skapade sociala spänningar och kontroverser, då arbetsgivarna inte hade någon större beredskap att sörja för sina levnadsvillkor. Därför radikaliserades många av dem. Varken Gruvindustriarbetarförbundet eller arbetsgivarförbundet kunde skapa effektiva barriärer mot syndikalisternas utmaningar, i synnerhet då deras metoder visade sig vara bra på en hel del platser.

Hennes andra antagande är att nedgången kan förklaras som en effekt av kollektivavtalssystemets framväxt och nya relationer mellan arbetsgivare och arbetare. SAC marginaliserades när organisationen inte förmådde, eller ville, förändra sig och uppgå i den reformistiska organisationen. Hennes tredje antagande är att SAC/LS kunde hävda sig lokalt genom den fackliga politiken på platser där arbetsgivaren var svag och instabil i kombination med en svag eller obefintlig reformistisk avdelning. Det var de lokala maktförhållandena, högkonjunkturen under 1910-talet och arbetarklassens radikalisering som var avgörande. Hennes fjärde antagande är att SAC/LS inte i längden förmådde hävda sig inom den fackliga politiken. Konjunkturernas nedgång under 1920-talet och framväxten av kollektivavtalssystemet förändrade syndikalisternas ställning på arbetsmarknaden.²⁴ På de platser de lyckades hävda sin maktposition var andra faktorer än den fackliga politiken avgörande.

²³ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, Sidan 22

²⁴ IBID s. 23.

Eva Blombergs avsikt med sin avhandling är att analysera reformisternas och syndikalisternas fackliga politik och strategival, på både bransch och lokalnivå. Hon tycker också att det är väsentligt att analysera gruvbolagens personalpolitik såväl som den övergripande politiken från arbetsgivarhåll.²⁵

3.2 Undersökningsdelens teoretiska uppbyggnad

Denna uppsats skall analysera Karlstads LS agerande i en rad frågor och konflikter under slutet på 1920-talet och början av 1930-talet. Detta för att spegla rörelsens arbetssätt på lokal nivå. Något som kan anses vara intressant även för rörelsen i sin helhet, då SAC/LS arbetade för att besluten skulle fattas på en perifer nivå. Genom att besluten togs lokalt, är det t.o.m. av vikt att studera just på denna nivå. Det som primärt skall studeras är hur syndikalisterna såg på den reformistiska rörelsen och om de hade något samröre med den, och i så fall vilka former det tog sig. Uppsatsen skall även analysera vilka aktioner det talas om i deras protokoll, som Karlstads LS ämnade att genomföra mot arbetsgivarna i staden.

Uppsatsen bygger på Eva Blombergs antagande 2, 3 och 4 i hennes avhandling *Män i mörker*. Dessa har beskrivits under föregående rubrik, men för att klargöra vilka som menas förklaras dessa igen. I antagande nummer två försöker hon pröva i fall nedgången för syndikalismen kan förklaras som en effekt av kollektivavtalets framväxt och nya relationer mellan arbetsgivare och arbetare. Hennes antagande nummer tre går ut på att SAC/LS kunde hävda sig lokalt genom den fackliga politiken på platser där arbetsgivaren var svag och instabil i kombinationen med en svag eller obefintlig reformistisk avdelning, och antagande fyra går ut på att SAC/LS inte i längden kunde hävda sig inom den fackliga politiken". Det primära i undersökningen skall vara att analysera hur spelet mellan den syndikalistiska fackföreningen och de reformistiska avdelningarna i Karlstad utspann sig mellan åren 1928 till 1931. Det som ska undersökas i denna uppsats är om syndikalisterna kunde hävda sig eller inte mot de reformistiska avdelningarna och vilka aktioner de använde sig av för att hävda sig gentemot varandra. Uppsatsen skall även analysera om de samarbetade med varandra och om så var fallet, hur och vad de i så fall samarbetade om. Sekundärt skall uppsatsen undersöka vilka aktioner syndikalisterna kunde använda mot arbetsgivarna i Karlstad.

²⁵ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 24

3.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är primärt att analysera graden av samarbete som den Lokala Samorganisationen i Karlstad hade med den reformistiska rörelsen samt formerna för samarbetet. Detta för att se om LS kunde hävda sig mot de reformistiska avdelningarna i Karlstad och dess överbyggnad i form av Fackliga centralorganisationen och LO, under den tid rörelsen började att marginaliseras, dvs. slutet på 1920-talet och början på 30-talet. Det sekundära syftet är att analysera vilka sorts aktioner som organisationen använde sig av gentemot arbetsgivarna.

3.4 Frågor

Det som skall analyseras i min uppsats bygger på tre antaganden som Eva Blomberg ställer i sin avhandling *Män i mörker*, dessa presenteras i den teoribygnad som jag byggt upp, också med hjälp av Blombergs avhandling.

- 1.) Hade Karlstads LS något pågående samröre med någon eller några fackförbund i form av dess avdelningar och dess överbyggnad i form av Fackliga Centralorganisationen och LO mellan åren 1928-31, samt om så var fallet, 2.) Hur hävdade de sig gentemot dem?
- 3.) Vilka sorts aktioner mot arbetsgivare jobbade LS i Karlstad med under perioden 1928-1931?

3.5 Metod, källor och källkritik

Metoden för att kunna få svar på frågorna, kommer att vara att gå till Karlstads LS mötesprotokoll från och med 1928 fram till 1931. Uppsatsen kommer till formen vara en textanalys med alla faror som en sådan medför. Det som kommer fram ur textanalysen kommer att vara en tolkning av protokollen. Det finns givetvis ingen anledning att framställa rörelsen på ett subjektivt sätt, utan materialet skall bedömas objektivt. För att analysen ska få några ramar får Eva Blombergs slutsatser verka som vägledning, utan att för den delen på något sätt styra denna undersökning. För övrigt är mötesprotokollen som källor tillfredsställande för min undersökning, därför att de kan visa på vad den lokala samorganisationen i Karlstad hade för sorts ställningstagande gentemot de reformistiska avdelningarna och dess överbyggnad. Mötesprotokollen har lästs från pärm till pärm och sedan har jag tagit ut det som handlar om samarbete, motsättningar och aktioner till uppsatsen. Sedan bearbetades materialet genom att analys och tolkning. Protokollen som lästs finns på Folkrörelsernas arkiv i Värmland i Karlstad. Mötesprotokollen är skrivna mellan åren 1928 till hösten 1931 och finns samlade på tre band. Karlstads LS hade ca tre till fyra möten i

månaden i snitt under de år som undersöktes. I undersökningen används endast syndikalisternas eget material. Det är ett medvetet val att välja bort reformisternas, samlade organ, Fackliga Centrals och andras reformistiska avdelningars material. Motiveringen till detta är att materialet skulle bli allt för stort för att rymmas i en C-uppsats, men framför allt för att avsikten är att analysera syndikalisternas perspektiv på samröret med reformisterna inte tvärtom.

3.6 Avgränsningar

Uppsatsen kommer kronologiskt att avgränsas till perioden 1928-1931 och geografiskt sett endast till Karlstad och den LS förening som fanns där. Motivet till just denna avgränsning är att SAC:s/LS:s reella maktbas fanns kvar, samtidigt som den började marginaliseras i samhället under denna tid. Rörelsen kom dock att spela en större roll på lokalt plan än på riksnivå en längre tid. Det interna arbetet kommer inte att analyseras, men stridigheterna, diskussionerna och beslutsprocesserna i föreningen kommer ändå vara det som ligger till grund för analysen av det eventuella samarbetet med de reformistiska avdelningarna i Karlstad.

3.7 Förklaringar

Både syndikalister och reformister använde sig av hel del aktioner gentemot arbetsgivarna. Här följer förklaringar på dessa aktioner:

Direkt aktion betydde att medlemmarna skulle agera direkt och inte gå omvägen via ett mellanled eller låta någon annan förhandla för dem. Detta var i direkt opposition till den reformistiska fackliga modellen med ombudsmän. *Strejken* var det i särklass vanligaste kampmedlet. I den syndikalistiska idétraditionen skulle strejken vara kort och kraftfull för att vara effektiv. Arbetarna skulle utan förvarning kunna gå ut i en välorganiserad strejk vid den tidpunkt som var lämplig, om strejken inte gav resultat snabbt skulle den avblåsas.

Registret var en specifik svensk facklig idé som skapades under första hälften av 1910-talet. Arbetarna skulle redovisa vad de tjänade på olika arbeten till en statistikförare, som därefter skulle sammanställa uppgifterna till en modell – registret. Utifrån detta skulle arbetarna kunna bestämma nya priser på arbetarna och sätta upp en prislista. De nya prislistorna skulle sedan läggas fram för arbetsgivarna, som hade att godkänna eller förkasta dem. Registret hade i denna tappning karaktären av båda entreprenörskontrakt och kollektivavtal. Det skulle också användas som arbetsförmedling. Tanken var att arbetssökande skulle kontakta LS och höra

efter vad priset var på det arbete de tänkte söka. Registret var ämnat som en konkurrent till avtalen.²⁶

Sabotage skall egentligen uttydas som någon form av arbetsbegränsningsmaskning. Det hade ingenting med sabotage i egentlig mening att göra, utom möjligen i något enskilt fall. Syndikalisterna brukade poängtera skillnaderna genom att kalla det "intelligent sabotage". Om arbetarna inte fick igenom sina lönekrav kunde de, istället för att strejka, minska sin arbetsintensitet, eftersom arbetsgivaren inte skulle kunna peka ut någon enskild arbetare som anstiftare eller sabotör. Det intelligenta sabotaget innebar också att produktionen skulle minskas utan maskinförstörelse.

Blockaderna kunde vara både öppna och hemliga. Blockaden, liksom avfolkningen, var inte någon specifik syndikalistisk stridsmetod men den användes på ett mer uttalat och medvetet sätt som ett alternativ till strejkvapnet. Den stora skillnaden mot den reformistiska blockaden var att den kunde var hemlig. En arbetsgivare kunde inte veta om han utsattes för blockad av arbetsplatsen eller inte, ända tills han märkte att han omöjligen kunde få tag på arbetsfolk.

Avfolkning innebar att arbetarna vid en konflikt lämnade arbetsplatsen kollektivt, de gav sig helt enkelt av. I samband med avfolkning var det vanligt att arbetsplatsen blockerades för ny arbetskraft.²⁷

²⁶ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 18.

²⁷ IBID s. 19.

4. Undersökningsdel

I denna del av uppsatsen skall jag analysera mötesprotokollen för Karlstads Lokala Samorganisation, hädanefter kallat Karlstads LS, för åren 1928 till 1931. Primärt skall jag undersöka om Karlstads LS hade något samröre med reformistiska avdelningar i Karlstad och dess överbyggnad och hur de i så fall kunde hävda sig mot dem på arbetsmarknaden. Sekundärt skall jag undersöka vilka former av aktioner syndikalisterna använde sig av mot arbetsgivare i Karlstad.

Först några grundläggande uppgifter. 17/8 1930 rapporterades det vid ett möte att föreningen nu hade 331 medlemmar.²⁸ I april nästföljande år hade antalet medlemmar ökat till 349 personer.²⁹ Karlstads hela folkmängd uppgick år 1930 till 20 605 personer.³⁰ I Karlstad var det därför år 1930 ca 1,6 procent som ansåg sig vara syndikalister. Men eftersom den totala befolkningen i Karlstad också innehåller barn, så stiger givetvis antalet syndikalister i procent i staden något. I Karlstads LS hade man under mötena titeln kamrat, aldrig herr och inte heller fru, för övrigt var det i föreningen under de år jag undersökte bara två kvinnor som blev antagna som medlemmar. I procent blir det drygt en halv procent. Det känns därför som en underdrift att säga att föreningen hade en majoritet manliga medlemmar.

4.1 Frågan om Ombudsmän

I mitten av november 1928 kom ett förslag upp på ett möte om att tillsätta fyra stycken förtroendemän. Frågan kom att ge upphov till en livlig diskussion i föreningen. En stark ståndpunkt var att förfarandet med förtroendemän skulle vara ett allt för reformistiskt förfarandesätt. De hävdade också att genom att tillsätta förtroendemän skulle Karlstad LS självbestämmanderätt kringskäras.³¹ Diskussionen om ombudsmännens vara eller ickevara hängde i luften till februari följande år då man på ett möte bestämde sig för att tillsätta ombudsmän med rösterna sjuutton stycken för och fyra emot³²

4.2 Karlstads LS perspektiv på sammanslagningssträvandena med LO

Enligt Eva Blombergs avhandling *Män i mörker* pågick förhandlingar mellan LO och SAC om en eventuell sammanslagning åren 1928 och 1929. I slutet av september 1928 kom frågan om eventuell sammanslagning upp på ett möte i Karlstads LS. Enligt diskussionen som var

²⁸ Protokollsbok för år 1929 v 1930, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

²⁹ Protokollsbok för år 1930 v 1931, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

³⁰ Statistik årsbok, år 1930

³¹ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 11/11 1928, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

³² Protokollsbok för år 1928 v 1929, 3/2 1929, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

kom det inlägg som menade att på, att de grunder som LO hävdade för sammanslagning mellan LO och SAC inte var tillräckligt starka.³³ Ett omröstningscirkulär inkom dock i frågan den första november samma år. Frågan var ställd på så sätt att medlemmarna skulle rösta för eller emot förhandlingar. Resultatet av omröstningen utföll med 25 röster för förhandlingar och noll röster emot.³⁴ Därmed röstade LS i Karlstad till slut för förhandlingar, trots att de varit emot sådana till en början.

Efter ett drygt halvår, den 2/6 1929, kom ett nytt cirkulär från SAC:s arbetsutskott med innehåll om den eventuella sammanslagningen med LO.³⁵ Cirkuläret diskuterades vid ett extramöte några dagar efter det inkommit. Där försökte Kamrat Persson sig på en historiebereskrivning om SAC:s uppkomst. Han utgick från storstrejken 1909 då de bröt sig ur LO och bildade SAC. Han berättade vidare att SAC växt sig starkare och starkare och med tiden blivit en landsomfattande organisation. Kamrat Persson verbaliserade ett motstånd mot att arbetsutskottet, som arbetade med den eventuella sammanslagningen inte handlade rätt när de börjat att underhandla med LO, då det inte motsvarade de krav som fanns hos medlemmarna i SAC runt om i landet. Utifrån protokollet kan man tyda att Karlstads LS inte alls var med på vad de kallar minoritetskommitténs linje att försöka integrera SAC med LO, genom de underhandlingar som pågick år 1929. Mötesdeltagare Kamrat Melin menade att Karlstads syndikalister skulle protestera mot hela underhandlingsdeligationen och dess tillvägagångssätt i sammanslagningsfrågan, medan Kamrat Karlsson istället menade att man skulle avslå Melins förslag. Frågan gick till votering, där Melins förslag gick vinnande ur striden och Karlstadsyndikalisterna protesterade därför gentemot de sammanslagningssträvanden som pågick i organisationen.³⁶

Den 23 till 29 juni 1929 hade SAC rikskongress i Stockholm. Där diskuterades givetvis sammanslagningsfrågan. Ur Karlstads LS perspektiv hade Kamrat Melin hört rykten att Karlstads representant Kamrat Persson, varit anhängare av sammanslagning med LO, trots att Karlstad hade beslutat att vara emot sammanslagning. Därför ville Melin att man skulle sätta ut en notis i tidningen, för att dementera de rykten som fanns för att visa var Karlstad egentligen stod i frågan, något på som mötet den 4/7 1929 tyckte var en bra idé.³⁷ Sammanslagningsfrågan var ju för övrigt något som var förödande för SAC, då den gjorde att organisationen splittrades i tre falanger.

³³ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 27/9 1928, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

³⁴ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 1/11 1928, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

³⁵ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 2/6 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

³⁶ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 6/6 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

Frågan om sammanslagning fick sitt avgörande på kongressen då man med stor majoritet röstade emot ett samgående, men som sagt med splittring som följd.³⁷ Frågan om sammanslagning fortsatte ändå att spöka i protokollen, då vissa personer fortsatte att agitera för sammanslagning. Den 20 oktober rapporterar det andra rikskongressombudet Kamrat Svantesson från ett kamratmöte i Segmon, där han har fått höra att det fanns personer i rörelsen som fortfarande agiterar för en sammanslagning. Svantesson har hört att det ska vara en person vid namn Lånström från Stockholms LS som var agitatorn, men att för lite fakta ännu fanns, samt att inga skrivelser ännu fanns om detta i pressen.³⁸ I mitten av november 1929 kom ett meddelande från Tidningen *Arbetarens* redaktion, de undrade hur Karlstads LS egentligen ställde sig till sammanslagningsfrågan. Detta för att tidningen ville motbevisa den socialdemokratiska pressens påstående om att det endast var kongressombuden som var emot sammanslagning, inte medlemmarna. Detta var något som väckte upprörda känslor hos Karlstads LS. De menade att de redan visat att de var emot sammanslagning, därför skulle de inte ens svara tidningen *Arbetaren* på dess fråga. I stället skulle de skicka en protest till tidningens redaktion för att de över huvudtaget inbjudit LO:s representanter att granska SAC:s register, när de inte hade medlemmarnas tillåtelse till att göra det. Dessutom meddelades att tidningen själv får klara upp den nyväckta diskussionen om sammanslagningen med LO.⁴⁰

4. 3 Frågan om entreprenörer och bulvaner till trävaruföretag

I mars 1929 diskuterades en fråga om hur Karlstads LS skulle ställa sig till de medlemmar i föreningen som blev entreprenörer eller byggmästare. Många i föreningen menade nu att det var dags att ta ställning i frågan och inte bara låta den vara liggande på grund av att föreningen blivit bränd av den tidigare. Kamrat Persson menade att sådana personer skulle uteslutas ur organisationen om de inte slutade med sådana sysslor. Mötet instämde med Persson och uttalade att i överensstämmelse med socialismens och syndikalismens grundprinciper, skulle personer som åtar sig och bedriver arbeten på entreprenad eller står som bulvaner för trävarufirmor inte skulle få vara medlemmar i LS.⁴¹ Detta var dock till gagn för de reformistiska avdelningarna som tog över de medlemmar som tvingats att lämna syndikalisterna på grund av att de inte följde föreningens stadgar om entreprenörskap. När det

³⁷ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 4/7 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

³⁸ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 355.

³⁹ Protokollsbok för år 1929 v 1930, 20/10 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁴⁰ Protokollsbok för år 1929 v 1930, 17/11 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁴¹ Protokollsbok för år 1929 v 1930, 17/3 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

kom till LS:s vetskap att följderna av policyn med entreprenörskap blev att medlemmar försvann ur organisationen och att de reformistiska drog fördel av det, tyckte LS att detta var orätt handlande. Därför beslöt mötet att låta allmänheten få reda på hur som nämnda organisationer gick tillväga genom att införa en spalt om det i den reformistiska skriften *Tidningen Arbetet*.⁴²

4. 4 Konflikten vid det Ahlenska bygget, och annat samröre med reformistiska avdelningar

Det var viktigt för arbetstagarna att rättvisa löner utbetalades och att inga blev förfördelade. Därför var det viktigt att fackföreningarna inte hade olika avtal med arbetsgivarna. En sådan fråga kom upp på ett möte. Där diskuterades hur LS ställde sig till den prislista som Svenska byggnadsträarbetare förbundet avdelning 37, hädanefter kallad avdelning 37, i Karlstad hade förhandlat sig till. Mötet beslöt att göra följande uttalande:

”Karlstads LS hädanefter som tillförne kommer att rätta sig efter byggnadsträarbetare förbundets avdelning 37 i Karlstad med arbetsgivarna överenskomna priser, när det gäller timlönsfrågan, och om arbetslag önskar att utföra arbete på ackord skall oefterskrivligt, ovan nämndas avdelnings, prislista tillämpas, men Karlstads LS kommer absolut hävda sin självständighet vad det gäller fri tillämpning att arbetet utföres per timme eller på ackord.”⁴³

I februari 1929, försökte LS att upprätta en prislista inom föreningen med samma villkor som avdelning 37:s dito innehöll. Det var Kamrat Gustaf Persson som drev denna fråga. Anledningen till detta var att avdelning 37 enligt honom inte respekterade vare sig majoritets- eller minoritetsprincipen på arbetsplatserna. Därför ansåg han att en prislista borde uppsättas och godkännas av respektive byggmästare, med undantaget att de som önskade att arbeta på ackord eller timpenning fritt skulle få göra så. På samma möte i februari rapporterades om motsättningar mellan avdelning 37 och Karlstads LS. Avdelningen hade nämligen blockerat det så kallade Ahlenska bygget på grund av att LS medlemmar där inte undertecknat alla paragrafer i avdelningens prislista. För att komma till bukt med motsättningen hyrde LS en lokal för att ett gemensamt möte mellan alla byggnadsfack skulle avhållas 11/2 1929.⁴⁴

⁴² Protokollsbok för år 1929 v 1930, 18/5 1929, Karlstads LS, Folkkrörelsernas arkiv i Värmland

⁴³ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 2/12 1928, Karlstads LS, Folkkrörelsernas arkiv i Värmland

⁴⁴ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 10/2 1929, Karlstads LS, Folkkrörelsernas arkiv i Värmland

På nästa möte, den 17 februari 1929, förelåg en rapport från det gemensamma mötet. Kamrat Gustaf Gustafsson menade att de flesta talare från de olika organisationerna lutade åt att stödja LS sak. Men eftersom inte alla fack inte satt sig in i frågan hade man beslutat att anordna ett nytt möte i ärendet. Kamrat Gustafsson ansåg för övrigt att Karlstads LS skulle klara av en konflikt, på grund av att avdelning 37 hade blockerat alla föreningar i byggbranschen.⁴⁵ När de olika avdelningarna inom byggbranschen satt sig in i frågan hade man fått en skrivelse från avdelning 37, den menade att de fått i uppdrag att meddela att de kommit överens om att begära att Karlstads LS skulle upphäva beslutet med fri tillämpning när vad det gäller att arbeta per timma eller på ackord. Mötet beslöt i sin tur att kräva ett protokoll eller utdrag ur det från det nämnda mötet mellan de reformistiska avdelningarna. Den prislista som skulle utarbetas var nu klar och skulle översändas till byggmästarna för att ligga till grund för underhandlingar. I och med att man nu utarbetat en prislista undrade föreningen om man nu löd under avtalslagen, i fall den skulle bli godkänd.⁴⁶

Vid ett diskussionsmöte i Haga Ordenshus i Karlstad utsågs en kommitté för att närvara vid det möte som skulle bli ordnat för att medla mellan avdelning 37 och LS med Fackliga Centralorganisationen i Karlstad⁴⁷ som medlare, hädanefter kallad Fackliga Central. De som beslöts att ingå i kommittén var Gustaf Gustafsson, Gustaf Persson och Hillmar Svantesson. När medlingsmötet väl hölls utfall detta dock utan resultat. Gustaf Gustafsson menade att LS hade Fackliga Central på sin sida då de uttryckte sina sympatier för LS. De uttryckte också en undran vad avdelning 37 egentligen menade med blockaden, samt att de tyckte att LS skött konflikten på ett bra sätt. Avdelning 37 kom också med nya krav som innebar att de ville ha in två in av sina medlemmar på Ahlenska bygget.

Medlingsförsöken fortsatte dock från Fackliga Centrals sida. Vid ett möte 27/3 1929 frångick avdelningen från kravet att få in två av deras medlemmar på nämnda arbetsplats samt att avtalet var tvunget att underskrivas av Byggmästare Ahlén. Laget på bygget hade dock nu bestämt att en prisuppmätning skulle företas. Avdelningen hävdade att det var deras uppmättningsman som skulle göra jobbet och om blockaden skulle hävas så skulle LS förbinda sig att vid kommande träarbeten använda sig av avdelningens uppmätning. LS såg sig dock förhindrade att gå med på dessa nya krav varför förhandlingarna återigen strandade. Vid LS möte, där rapporten hade blivit uppläst beslöt man efter en längre stunds debatt att där LS

⁴⁵ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 17/2 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁴⁶ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 3/3 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

medlemmar är i majoritet, där skall också uppmätningen göras av den egna föreningen, men att avdelningens uppmättningsman skulle få övervaka uppmätningen av den aktuella arbetsplatsen vid Ahlenska bygget.⁴⁸

I mitten av april upptogs förhandlingarna. Konflikten hade ännu inte fått någon lösning. Kommitté-kamraten Gustaf Persson menade i alla fall att tåtarna var på väg att lösas upp, då han vid denna tidpunkt trodde att det nu endast hänger sig på att inte LS:s mättningsman eller avdelnings 37:s-mättningsman helt och hållet fått uppmäta nämnda bygge. I samband med rapporten som Persson gjorde, uppläste han en skrivelse från Fackliga central: Den menade att någon lösning i konflikten ännu inte kommit till stånd och med anledning av detta förslog Fackliga Central: att blockaden skulle hävas, och när detta gjorts, skulle bygget mätas upp av avdelningens mättningsman. Parterna måste också komma överens om att inte trakassera varandra med anledning av blockaden. LS beslöt att gå Fackliga Central till mötes, med tilläggsförslaget att efter avdelningens mättningsman gjort uppmätningen skulle den kontrolleras av LS uppmättningsman, samt att man i framtiden själv skulle uppmäta de byggen där LS medlemmar var i majoritet.⁴⁹

Konflikten gick vidare. Vid nästa möte 21/4 1929, meddelade kamrat Gustafsson, att trots att avdelning 37 har gjort många eftergifter i förhandlingarna med LS, så hade inte någon lösning ännu kommit till stånd, på grund av att avdelning 37 kommer med nya direktiv undan för undan. Syndikalisterna i Karlstad hade också fått del av 37:ans skrivelse till Fackliga Central. I den skriver dess styrelse att de godkänner Fackliga Centrals medlingsförsök i den Ahlenska konflikten. De säger också att med hänsyn till vad i saken som kommit fram tidigare, nämligen att avdelningens mättningsmän skall utmäta träarbetet på nämnda arbetsplats, vill de försöka få ett slut på konflikten. Avdelningen avstår vidare i skrivelsen från kravet att få in sina medlemmar på Ahlenska bygget mot att deras fackförbund mäter och kontrollerar träarbetet. Samtidigt som blockaden hävs vill avdelningen också att LS medlemmar utför träarbetet enligt de principer som finns i avdelning 37:s avtal, samt att inga repressalier får förekomma. Vem som skall utmäta ackordsarbetet hänskjuter båda parterna till Fackliga Centrals avgörande, de lovar också att böja sig för representantskapets avgörande i frågan.

⁴⁷ Fackliga Centralorganisationen, F.C.O. var en samlande organisation för de reformistiska avdelningarna, som idag motsvaras av LO-distrikten i landet. Källa: Linda Fjeldstad LO-distriktet i Värmland

⁴⁸ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 2/4 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁴⁹ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 14/4 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

Efter Gustafsson läst upp skrivelsen beslöt mötet att invänta svar från Fackliga Central, innan man skulle gå vidare med ärendet.⁵⁰

Den femte maj kom till sist en lösning på konflikten mellan Karlstads LS och Avdelning 37 genom Fackliga Centrals medlingssträvande. Båda fackförbunden kom att godkänna Fackliga Centrals sista förslag till avgörande. Det gick ut på följande: avdelning 37 skulle avstå från att få in två medlemmar på Ahlenska bygget, avdelning 37:s uppmättningsman skulle mäta och kontrollera arbetet, LS skulle svara för att arbetet skulle utföras enligt de principer som fanns i avdelning 37:s avtal, inga repressalier från någon part får förekomma, avdelningen skulle omedelbart häva blockaden mot Ahlenska bygget. Till sist menade representantskapet att om nya konflikter skulle uppkomma skulle föreningarna också i fortsättningen komma till dem för medling. Karlstads LS:s möte menade, efter att de fått Fackliga Central:s sista bud, att det var de som vunnit striden mot den reformistiska avdelning 37. Därför skulle de nu godkänna budet, men i samband med konfliktens hävande skulle de vara uppmärksamma på att allt gick juste till enligt uppgörelsen. Efter detta tillägg var äntligen den segdragna konflikten ur världen för LS:s del⁵¹, den 21 maj rapporterade Kamrat Persson och Kamrat Gustafsson att också avdelningen hade godkänt medlingsbudet.⁵²

I slutet av 1930, inkom en annan skrivelse till Karlstads LS från avdelning 37 i Karlstad.⁵³ Karlstads LS hade detta år också kommit överens med andra reformistiska avdelningar om olika saker och problem. De hade kommit överens om vilken timpenning som skulle vara riktlinje vid ett bygge vid Svinbäcken i Karlstad tillsammans med avdelning 37, Svenska murareförbundet samt Svenska Grov- och Fabriksarbetareförbundet, hädanefter kallad Grov och Fabriks.⁵⁴ Med dessa organisationer hade de också träffat en överenskommelse om gemensam linje för anställningsvillkor.⁵⁵ De hade dessutom gjort en uppgörelse om traktamenten med Karlstads Transportarbetareföreningen nr 100, hädanefter kallad Transport.⁵⁶ Tillbaka till skrivelsen som upptogs på mötet som kom från avdelning 37. Skrivelsen ville dryfta frågan hur man skulle agera gentemot Melker Nilsson som hade ett bygge på gång på Herrhagen. Frågan handlade om hur man skulle få bättre kontroll över vilka snickare som togs in på arbetsplatsen. Avdelning 37 ville nämligen samarbeta med LS i

⁵⁰ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 21/4 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁵¹ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 5/5 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁵² Protokollsbok för år 1928 v 1929, 21/5 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁵³ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 21/12 1930, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁵⁴ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 2/11 1930, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁵⁵ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 16/11, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁵⁶ Protokollsbok för år 1929 v 1930, 7/9 1930, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

frågan. De ville därför gemensamt med LS sätta upp ett register för att få kontroll över vilka snickare som arbetade på nämnda arbetsplats. Karlstads LS var efter en stunds debatt villig till samarbete.⁵⁷

År 1931 hade t.o.m. en samarbetskommitté bildat med avdelning 37.⁵⁸ Samarbetet med 37:an blev dock inte smärtfritt. Vilket till exempel visade sig i februari 1931 då avdelningen på egen hand träffar avtal med den tidigare nämnde Melker Nilsson på Herrhagen. I avtalet förhandlade de till sig en monopolparagraf som gick ut på att avdelning 37:s medlemmar skulle få ensamrätt på arbetet vid Herrhagsbygget. Detta skulle då innebära att LS inte längre skulle kunna få in några av sina medlemmar på nämnda arbetsplats. Karlstads LS beslutar därför att vid nästa gemensamma möte med avdelning 37 få bevittna den påstådda monopolparagrafen, samt att få den hävd.⁵⁹ Här ser vi exempel på de organisationsklausuler där reformistiska avdelningar sluter avtal med arbetsgivarna för att endast deras medlemmar skall få jobba på de platser som dessa klausuler används. Dessa klausuler beskriver Blomberg som förödande för SAC/LS som organisationer på arbetsmarknaden, vilket bidrog till syndikalisternas marginalisering.⁶⁰

På ett möte den 2/12 1928 rapporterade man från en sammankomst som Fackliga Central stod som ansvarig för. Dit var Karlstads LS inbjuden med anledning av att deras medlemmar skulle ha kört bort en man som tillhört den fackliga avdelningen Transport. Medlemmen skulle när han var ledig från sitt ordinarie arbete jobbat i byggnadsbranschen. LS ansåg sig under pågående strid ha rätt att köra bort medlemmen på grund av att han en gång varit strejkbrytare.⁶¹ På nästa möte hos Fackliga Central gjorde dock medlemmen avbön och erkände sitt orätta handlande. Han sa att han i framtiden skulle uppträda som en god kamrat. Frågan var därför ur världen.⁶²

4. 5 Konflikten vid Vägbygget vid Edsgatan-Kroppkärr

Den största konflikten i Karlstad som syndikalisterna i staden var med i under den period som jag undersökt, var konflikten vid strejken vid vägbygget Edsgatan-Kroppkärr. För LS:s del började konflikten med frågan om de skulle stödja de arbetare som fått avsked vid Vägbygget

⁵⁷ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 4/1 1931, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

⁵⁸ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 18/1 1931, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

⁵⁹ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 15/2 1931, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

⁶⁰ Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, s. 360

⁶¹ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 2/12 1928, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

⁶² Protokollsbok för år 1928 v 1929, 6/12 1928, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

på grund av att en Byggmästare Nicklasson hade blivit tvungen att lämna bygget. Anledningen till att Nicklasson fått lämna sin befattning var att Vägkassan⁶³ själv ämnade att utföra arbetet och de nu skulle använda sig av sina egna arbetare. Detta ledde som sagt till att nämnda arbetare nu fått avsked. Vägkassan tänkte också betala sina arbetare enligt Svenska Väg och Vattenarbetare förbundets avtal, nämligen 82 öre per timma, detta trots att Karlstads LS hade förhandlat sig till 110 öre per timma. Tillsammans med Grov och Fabriks, vägarbetarna och egna LS medlemmar bestämde man sig därför att blockera nämnda arbetsplats tills rättelse vunnits.⁶⁴

Konflikten kom att skickas för avgörande till den nyligen inrättade arbetsdomstolen.⁶⁵ Men den 16 november 1930 hade någon dom ännu inte avkunnats. Däremot hade man till mötet detta datum fått in ett meddelande från Vägkassans ordförande. Han menade att om de chaufförer som tidigare transporterat åt vägkassan inte snarast infann sig, skulle de inte ha något jobb att gå till i framtiden. På grund av detta meddelande hade Kamraterna Gustafsson och Jonsson åkt upp till bygget för att undersöka saken. De upptäckte där att några chaufförer verkligen hade infunnit sig för jobb på arbetsplatsen. De hade dock övertalat alla utom tre bröder vid namn Karlsson att återigen lägga ner arbetet.

Styrelsen meddelade också på detta möte att de haft ett sammanträde med Transports styrelse, på grund av att det förelåg ett fall som berörde LS, då de (Transport) hade en medlem som hette Karl Jonsson som vid pågående konflikt var strejkbrytare på nämnda bygge. Vad Transport specifikt undrade var hur LS skulle ställa sig till Jonssons understöd i fall han skulle gå ut i strejk, då de själva inte hade pengar till att understödja honom. Transport skulle några dagar efter det nämnda mötet besluta om hur de skulle göra i frågan, för att sedan meddela LS. På mötet följde sedan en debatt som följdes av ett beslut att LS inte skulle betala ut något understöd åt LO:s medlemmar, utan ansåg att det är förbundet eller avdelningens skyldighet. Karlstads LS menade också att de inte behövde köpa till sig solidaritet vid sådana här fall, med ett tillägg att i händelse att bidragslistan kommer att utskickas till vägbygget, så skulle även LO:s medlemmar ha sätt att få del av dessa medel. Mötet avslutades med att de beslutade

⁶³ Vägkassa: Vägkassorna var privata föreningar som skötte vägarna runt om i landet. I utbyte mot detta fick de bidrag från Länsstyrelserna. Källa: Sune Öberg, Vägverket

⁶⁴ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 15/6 1930, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁶⁵ Arbetsdomstolen inrättades nämligen år 1929, för att främst döma i tvister mellan arbetsmarknadens parter. Domstolens beslut gick inte att överklaga. Källa: Bonniers Compact Lexikon 2000.

att trycka upp affischer som visade Karlstads LS förakt gentemot de strejkbrytande arbetarna, samt att de skulle ordna demonstrationer emot dem.⁶⁶

Vid ett möte i december 1930 fick mötesdeltagarna reda på att syndikalisterna och reformisterna hade kommit överens om att demonstrera för vägarbetarna, samt att några strejkbrytare skulle lägga ner arbetet bara de inte blev prickade.⁶⁷ Efter detta möte var det tyst i frågan om vägbygget fram till mitten av april då Grov och Fabriks avdelning klagade på att de inte fått ta del av uppgörelsen mellan syndikalisterna och Transport om Vägbygget, varvid Kamrat Julius Jansson förklarar att de inte har någon skyldighet till detta, då den klagande avdelningen inte har några medlemmar vid konflikten vid vägbygget.⁶⁸

I april 1931 fick de även svar på hur Transport tänker agera i vägbyggefrågan. De svarade att de ...”ämnar stå solidariska med eder under eder strid emot vägstyrelsen (vägkassans styrelse) med den erinring att ni i edert tidigare givna löfte ej företager några prickningar eller på annat sätt trakasserar några av våra medlemmar.” I svaret får vi också reda på att detta villkor i synnerhet gällde Karl Jansson, som tidigare varit strejkbrytare, men nu lagt ner arbetet. I samband med denna skrivelse beslutade LS att inga som helst trakasserings eller prickningar skulle komma att göras från syndikalisternas sida. Under denna mötesdag diskuterade också att LS gärna skulle vilja ha ett möte med de reformistiska organisationerna i vägfrågan. En hel del förslag lades, men ett förslag om att ett möte skulle remitteras lite längre fram, i fall att konflikten vid vägbygget skulle bli långvarig, blev det vinnande förslaget.

Den tredje maj fick LS en rapport från ett vägarbetarmöte om att de skulle vilja få till stånd en större demonstration. De beslöt att hålla ett extra möte i frågan, samt att meddela de kringliggande orternas LS om att en demonstration eventuellt skulle bli av, för att de i sådana fall skulle kunna delta i den.⁶⁹ Vid detta extra möte tre dagar senare diskuterade frågan om att hålla en demonstration för att visa sympati för vägarbetarna. Till och börja med meddelade Kamrat Julius Johnsson att alla organisationer hade de meddelats för att höra deras utlåtande om hur de ställde sig i vägarbetarekonflikten. Han hävdade också att alla byggarbetare bör ansöka om permission för den dagen som demonstrationen skall hållas. Kamrat Gullberg kontrade i diskussionen med att säga att man borde gå varsamt tillväga i denna konflikt på grund av att den hade stor betydelse för organisationen. Kamrat Boman fortsatte diskussionen

⁶⁶ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 16/11 1930, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁶⁷ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 14/12 1930, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁶⁸ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 12/4 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁶⁹ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 3/5 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

med att hävda att alla arbetare bör sluta upp, då permission är tillåten för sådana här tillfällen för organisationsärenden. Därför borde medlemmarna inte vara rädda för att ansöka om permission, då inga trakasseringar från arbetsgivarna var att vänta. Ett undantag fanns dock, fortsatte Boman, de som jobbar i industrin och de som var chaufförer eller hjälpare till dessa, borde inte ta permission då de riskerade sina arbeten. Extramötet om demonstrationen avslutades med att man beslöt sig för ett datum för demonstrationen, nämligen 9/5 1931.

I juni 1931 rapporterade styrelsen att Kamrat Gustafsson blivit kallad upp till Landshövdingen. Han undrade i om fall syndikalisterna var villiga att underhandla med vägstyrelsen ifall han skulle kalla på en förlikningsman. Styrelsen meddelade också att Gustafsson varit i förbindelse med en person vid namn Ceder. Denne Ceder hade menat att vägstyrelsen inte alls var intresserad av någon förhandling.⁷⁰

Den 19 juni kom till slut arbetsdomstolens utslag i konflikten mellan parterna. Advokat Hultberg från Stockholm meddelade att Karlstads LS hade förlorat i målet vid arbetsdomstolen mot vägstyrelsen. Vägarbetarna vid bygget fortsatte dock med sin blockad mot arbetsplatsen. Samtidigt hade en skrivelse inkommit från tidigare nämnde Ceder. Han menade att det vore klokast att arbetarna återgick till arbetet och nöjde sig med den uppgörelse som var träffad, men att LS gjorde i saken som de ansåg vara det bästa. Frågan i Karlstads LS var nu därför om de skulle fortsätta att sanktionera blockaden som trots arbetsdomstolens beslut fortsatte. Efter en livlig diskussion beslöt de i alla fall med en överväldigande majoritet att fortsätta att sanktionera blockaden.⁷¹

I juli 1931 beslutade dock vägarbetarna själva att återgå till arbetet, LS respekterade beslutet och blockaden hävde sedan den 7 juli 1931.⁷² I efterräkningarna efter konflikten beslutade Karlstad LS att de skulle betala rättegångskostnaderna till arbetarna vid vägbygget samt att dessa också skulle kompenseras för förlorad arbetstjänst.⁷³ Vid en rättegång på hösten 1931 dömdes en kamrat för misshandel av en strejkbrytare vid sympatidemonstrationen som hölls för vägarbetarna i maj 1931. Straffet blev 150 kronor i böter, något som var mycket för en person som tjänade mellan 80 öre till 110 öre i timmen. LS sköt dock till 5 kronor till den fällda kamraten.⁷⁴

⁷⁰ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 6/6 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁷¹ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 19/6 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁷² Protokollsbok för år 1930 v 1931, 5/7 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁷³ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 6/9 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁷⁴ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 18/10 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

4. 6 Den växande arbetslösheten och Ådalshändelserna

Det märks i protokollen att den växande arbetslösheten i Sverige gjorde sig allt mer påmind i början av 1930-talet. Ett exempel är det som jag beskrivit ovan där fackföreningarna slåss för att få in just sina medlemmar på arbetsplatserna. Dessutom beskrivs i mötesprotokollen att Kamrat Gustaf Gustafsson varit i Stockholm som representant på en arbetslöshetskonferens den 13 och 14 december. Han meddelade i rapporten från denna att konferensen varit välbesökt och all annan politik beslöts att slopas för att endast diskutera arbetslöshetsfrågan. Det fanns dock element på konferensen som ville förstöra denna anda. Men de misslyckades. Ur konferensen tillsatte man en disputation på 20 man som skulle uppvakta regeringen Ekman, LO och SAC. Gustafsson, som ingick i disputationen, ansåg att man blivit väl mottagen hos regeringen och SAC och de lovade att ta frågan till behandling. LO:s representant kunde dock inte besvara frågorna disputationen hade. Helhetsintrycket av konferensen var att den var stämmingsfull. Många ombud på konferensen i Stockholm menade att man skulle sätta igång protestmöten, samt att staten och arbetsgivare skulle fortsätta att ta ansvar för att bereda arbeten.⁷⁵

En unik händelse i den samlade arbetarrörelsens historia på 1930-talet finns med i protokollen. Det var den 14 maj 1931 som fem medlemmar av ett demonstrationståg mot strejkbrytare i Ådalen blev dödade av militär som inte lyckats att få stopp på tåget av arbetare.⁷⁶ I protokollen avspeglar det sig på så sätt att det framkommer att Fackliga Central i Karlstad i *Värmlands folkblad* uppmanade alla organisationer att medverka i en demonstration 6 dagar efter dådet,⁷⁷ något som syndikalisterna i Karlstad vill. Nästa dag, den 21 maj 1931, beslutade man att definitivt att man skulle genomföra demonstrationen med de andra organisationerna. De beslutade också att inte medtaga standar eller fana, samt de skulle samlas utanför stadsgränsen för att inte komma i bråk med polisen. Sedan iakttog man tre minuters tystnad för att hedra offren i Ådalen. På mötet utsåg man därefter en kommitté som får i uppdrag att avsända ett telegram till Ådalens strejkstab för att hedra de fallna kamraterna som föll offer för "överhetens kulor".⁷⁸ I juni samma år ställde Kamrat Boman en fråga till Karlstads LS. Han undrade om föreningen kunde göra något åt de från LS:s synvinkel

⁷⁵ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 20/11 1930, Karlstads LS, Folkkrörelsernas arkiv i Värmland

⁷⁶ Bonniers Compact Lexikon 2000

⁷⁷ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 20/5 1931, Karlstads LS, Folkkrörelsernas arkiv i Värmland

⁷⁸ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 21/5 1931, Karlstads LS, Folkkrörelsernas arkiv i Värmland

negativa tidningsnotiser som skrivits i länspressen om Ådalshändelserna. Mötet beslutade att skicka ut förfrågningar till övriga organisationer i staden för att höra deras mening i saken.⁷⁹

4.7 Första maj samarbete

Första maj var givetvis den stora högtidsdagen både för reformister och syndikalister samt kommunister. Vissa år hade gemensamma tåg gjorts mellan reformister och syndikalister. I mitten av december 1928 kom en skrivelse från Fackliga Centralföreningen om syndikalisterna i Karlstad ville gå gemensamt med de andra fackföreningarna till en gemensam första maj talare. Karlstads LS fattade dock inte det möte som skrivelsen upplästes på något definitivt beslut, om hur man skulle göra, men man uttalar dock att man skulle önska sig ett sådant. En kommitté utses för underhandling i frågan. Kommittén skulle också lämna in en inträdesansökan till Karlstads Fackliga Central Organisation. I samma ansökan skulle också ett önskemål uttalas om att få övervaka Fackliga Centrals representantmöte, om inträdesansökan beviljas.⁸⁰ I den kommitté som blev vald ingick Kamrat Gustafsson. Han rapporterade att han inte hört något ifrån Fackliga Central om det eventuella gemensamma första maj firandet. Den andra personen i kommittén, Kamrat Persson, rapporterade vidare att han talat vid Edward Mattson om han skulle vilja tala för syndikalisterna vid första majfirandet. Mötet menade att Mattson skulle tillskrivas att han skulle stå avvaktande i väntan på svar från Fackliga Central.⁸¹

Edward Mattson uteslöts för övrigt enligt Eva Blombergs avhandling *Män i Mörker*, ur syndikalist rörelsen i slutet av 20-talet.⁸² I mina källor verkar han dock ännu vara en aktad person i rörelsen. Ett exempel på att han var en auktoritet är att han rådfrågas i frågan om också Karlstads LS faller under avtalslagen. Vid nästa möte rapporterade kommittén att de inte kunnat komma i beslut med Fackliga Central om enhetstalare vid första maj på grund av oföljdaktliga meningar. Därför skulle varje organisation rekrytera sin egen talare och eftersom de fått tag på en så pass god talare som Edward Mattson så beslöt mötet senare att anta honom som första maj talare för syndikalisterna i Karlstad. Förhandlingarna om gemensam första majtalare sprack således.⁸³ I mars 1929 kom svar från fackliga central om syndikalisterna i Karlstad skulle få tillhöra organisationen. Svaret blev dock svävande i luften, då de menade

⁷⁹ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 6/6 1931, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁸⁰ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 16/2 1928, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁸¹ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 17/1 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁸² Blomberg, Eva, *Män i mörker – Arbetsgivare, reformister och syndikalister – Politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-1940*, Sidan 363

⁸³ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 3/2 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

att man skulle avvakta hur förhandlingarna mellan LO och SAC slutade. Svaret från LS på Fackliga Centrals diplomatiska svar blev att LS avstod från deras begäran att närvara vid Fackliga centrals representantmöte.⁸⁴

4. 8 Aktioner

Det fanns många sätt för fackföreningarna att jobba för att hävda sin makt gentemot arbetsgivarna. Ett sätt var registret som är förklarat med tillsammans med andra sorters aktioner under rubriken *förklaringar* på sidan 15 och 16 i uppsatsen. Den 21 oktober upplästes ett cirkulär från Distriktskommittén inom SAC att en registerkurs skulle avhållas den 29-30 december. Karlstads LS skulle försöka få kursen till Karlstad, samt inbjuda de reformistiska organisationerna till registerkursen. Kursen skulle bekostas av Skoghalls och Karlstads LS.⁸⁵ Här ser vi ett gott exempel på hur syndikalisterna i Karlstad visade på en samarbetsvilja gentemot de reformistiska avdelningarna. I januari 1930 diskuterades om Karlstads LS skulle införa registret mer konsekvent som stridsmetod. Tidigare har det verkat som registret fungerat lite löst på en del arbetsplatser. På detta möte diskuterade man därför fördelarna med att få ett ordentligt register, samt att utse en registerförare. Mötet diskuterade också om man skulle använda sig av registret som en typ av arbetsförmedling, dit medlemmarna skulle anmäla sig när de förlorat sin anställning. De medlemmar som hade jobb skulle i sin tur anmäla lediga jobb på deras arbetsplatser till registerföraren för att denne skulle kunna delge detta till de arbetslösa medlemmarna så att de snabbt skulle kunna visa sitt intresse för de anställningar som var på gång att bli lediga. Arbetsförmedlingen var därför ett sätt att få fördelar gentemot de konkurrerande fackföreningarnas medlemmar.⁸⁶

Registerföraren var ofta också den som var ansvarig för prislistan utförande. Prislistan var en form av krav som arbetstagarna hade på arbetsgivarna. Prislistan kunde sedan antingen förkastas eller godkännas, men ibland förhandlade parterna sig fram till beslut. Prislistan kunde exempelvis innehålla följande krav: hur stor timlönen skulle vara för olika medarbetare, hur hög ackordslönen skulle vara, vilka regler som skulle gälla vid övertidsarbete, vilka traktamenten som skulle betalas ut vid arbete vid annan ort, vilken dag och hur ofta pengarna skulle betalas ut, regler vid olycksfall, ordningsregler på arbetsplatsen samt vilka regler som gällde vid uppsägning av det avtal som prislistan ofta ledde fram till.⁸⁷

⁸⁴ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 3/3 1929, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁸⁵ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 21/10 1928, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

⁸⁶ Protokollsbok för år 1929 v 1930, 29/1 1930, Karlstads LS, Folkrorelsernas arkiv i Värmland

Den 11 november 1928 beskrivs i mötesprotokollet vilka strider som gav stridsunderstöd. Stödet som gavs var till ett värde av åtta kronor för de som betalade minst till föreningen och 12 kronor till de som betalade mest. Understöd skulle utgå från och med den tredje stridsveckan. De strider som gav understöd var, lockout, föreningsrättsstrider, lönetvister, sympatistrejker, registerstrider, men också vad man kallar: andra angelägna strider för LS.⁸⁸

Blockad var ett annat vapen som fackföreningarna använde sig av gentemot arbetsgivarna. Karlstads LS underhandlade i december 1928 med andra föreningar om en blockad skulle utföras mot en Byggmästare Jensen på Orrholmen i Karlstad. Grunden till tvisten var att Byggmästaren inte höll det avtal han hade gjort upp med den reformistiska avdelningen Grov och Fabriks. Det han inte höll i avtalet, var priset för olika arbeten. Grov och Fabriks gjorde dock enligt Karlstads LS orätt när man sedan gjorde upp med Byggmästare Jensen bakom ryggen på dem med hjälp av förhandlare från Stockholm.⁸⁹

En av de mest annorlunda aktionerna som framgår ur mötesprotokollen är nästan lite roande. Vid Konflikten vid Vägbygget vid Edsgatan-Kroppkärr rapporteras om att en underhandlingskommitté åker upp till en innehavarinna för ett kafé vid namn Solbacka-kafét för att övertala henne att sluta servera kaffe till de som är strejkbrytare vid nämnda vägbygge, bara för att göra livet surt för dem och för att de skulle känna sig motarbetade. Till en början visar hon sig oförstående till aktionen, men hon lovade sedan att i alla fall visa att de inte var välkomna till kafét.⁹⁰

⁸⁷ Protokollsbok för år 1929 v 1930, 17/2 1929, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

⁸⁸ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 11/11 1928, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

⁸⁹ Protokollsbok för år 1928 v 1929, 20/11-2/12-16/2 1928, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

⁹⁰ Protokollsbok för år 1930 v 1931, 15/2 1931, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

5. Slutdiskussion och slutsatser

Denna uppsats har undersökt Karlstads LS eventuella samröre med de fackliga reformistiska avdelningarna i Karlstad och dess överbyggnad, samt forskat i om de kunde hävda sig mot dem på arbetsmarknaden. Frågorna som ställdes var om Karlstads LS hade något samröre eller samarbete med någon eller några reformistiska avdelningar och dess överbyggnad. Samt om så var fallet, hur hävdade de sig mot dem? Uppsatsen analyserar också vilka sorts aktioner Karlstads LS använde sig av mot arbetsgivare, för att hävda sig mot dem. Frågorna bygger på tre antaganden som Eva Blomberg ställer upp i sin avhandling *Män i mörker*. Antagandena är; att nedgången för syndikalismen var en effekt av kollektivavtalets framväxt, att SAC/LS kunde hävda sig i den lokala fackliga politiken på de platser där arbetsgivaren- eller där den reformistiska avdelningen var svag, samt att SAC/LS i längden inte kunde hävda sig inom den fackliga politiken.

Karlstads LS var inte någon stor förening. Åren som undersöktes, 1928 – 31, pendlade antalet medlemmar från ca 330 till 350 medlemmar. Syndikalisterna samarbetade med de reformistiska avdelningarna inom en rad frågor och stred mot dem om inflytande i en rad konflikter. De reformistiska fackföreningarna som Karlstads LS överhuvudtaget hade något med att göra enligt de mötesprotokoll som har lästs var; Svenska grov- och fabriksarbetareförbundet, Svenska murareförbundet, Svenska byggnads träarbetareförbundet samt Svenska transportarbetareförbundet. LS har också kontakt med Fackliga Centralorganisationen, F.C.O., som var en samlande organisation för alla reformistiska avdelningar. Givetvis reagerade och funderade LS också över det som hände på riksnivå, till exempel den växande arbetslösheten, sammanslagningsförhandlingarna mellan LO och SAC och Ådalskravallerna 1931. Frågor som Karlstads LS gemensamt med de reformistiska avdelningarna påverkades av på lokal nivå.

Diskussionen som följer kommer att försöka beskriva hur LS hävdade sig emot reformisterna genom samarbete, eller motsättningar. Reformisterna verkar som motpart på lokalt plan genom avdelningarna, på regional nivå genom Fackliga Centralorganisationen och på riksnivå genom LO. Sist skall också olika aktioner mot arbetsgivarna diskuteras. Diskussionen följer de rubriker som ställts upp i **undersökningsdelen**, för att läsaren lättare ska följa med i resonemanget och kunna gå tillbaka och se om de förkastar eller håller med resonemangen.

Den första rubriken i undersökningsdelen, *4.1 Frågan om ombudsmän*, är intressant på så vis att den tar upp problematiken, med syndikalisternas vilja att vara annorlunda än reformisterna,

även om det inte var det bästa organisatoriskt sett. Diskussionen om användandet av ombudsmän kan därför sägas vara en identitetsdebatt för Karlstads LS. De har en strävan att vara mer raka i kontakterna med arbetsgivarna och inte använda sig av mellanhänder, detta för att öka självbestämmandet för medlemmarna. Men stävan att "vara" en äkta syndikalist får ge vika, för det reformistiska förfarandesättet med ombudsmän; kanske för att det helt enkelt var ett effektivare sätt att förhandla med arbetsgivarna.

Den andra rubriken, *4.2 Karlstads LS:s perspektiv på sammanslagningssträvandena med LO och reformisterna*, visar på ett nästan kompakt motstånd från Karlstads LS:s sida i frågan om SAC/LS skulle integreras i reformisternas moderorganisation LO. Det som de verkar vara mest irriterade över är vad de kallar minoritetskommitténs försök att förhandla med LO. LS undrar varifrån kommittén fick rätten att börja förhandla från första början, då de inte alls verkar underhandla med något mandat från medlemmarna i landet. Det var kanske inte heller konstigt att SAC kom att splittras i tre falanger efter förhandlingarna. Ur Karlstads LS:s perspektiv kan man säga, att trots att de röstade för förhandlingar så ville de aldrig ingå under LO:s paraply, utan ville fortsätta att vara en självständig förening under SAC. Därför kan detta ses som ett försök från Karlstads LS sida att hävda sin självständighet, något som de lokalt lyckades med, men på riksnivå ledde förhandlingstrevandet till en försvagad syndikalistorganisation sett till antalet medlemmar.

Den tredje rubriken, *4.3 Frågan om entreprenörer och bulvaner till trävaruföretag*, tar upp frågan om hur Karlstads LS skall ställa sig till medlemmar som agerar som entreprenörer eller bulvaner till trävaru-företag. De beslutar att de som sysslar med sådant skall uteslutas ur organisationen. Sett till min frågeställning är det ett faktum att LS ställningstagande leder till att de förlorade medlemmar till de reformistiska avdelningarna på grund av beslutet. Det verkar som det var viktigare för medlemmarna att tjäna pengar än att fortsätta vara "goda" syndikalister. Här ser vi därför att LS eget handlande spelade reformisterna rakt i händerna; LS själva tycker dock att reformisterna handlade orätt när de utnyttjade situationen.

Den fjärde rubriken, *4.4 Konflikten vid det Ahlenska bygget, och annat samröre med reformistiska avdelningar*, tar upp en konflikt mellan syndikalisterna i Karlstad och den reformistiska avdelningen 37 som hörde till Svenska träarbetareförbundet. Här diskuteras också tillfällen där Karlstads LS gjorde upp i olika frågor med de reformistiska förbunden: Svenska murareförbundet, Svenska grov- och fabriksarbetareförbundet, Svenska transportarbetareförbundet men också tidigare nämnda avdelning 37. Konflikten vid det

Ahlenska bygget som dispyten med avdelning 37 kallas i mötesprotokollen, är ett exempel på hur syndikalisterna genom segdragna förhandlingar till sist enligt dem själva segrade i en konflikt där Fackliga Central agerade som medlare mellan parterna. Fackliga Central, den reformistiska samlingsorganisationen, var för övrigt ofta på syndikalisternas sida i striden. Konflikten kärna låg i att avdelning 37 vill att LS medlemmar skulle arbeta utifrån deras avtal och prislista, något som LS inte utan kamp gick med på. På grund av detta hade avdelning 37 blockerat Ahlenska bygget, ett bygge där LS medlemmar var i majoritet. Konflikten löste sig i alla fall till slut, men om det var en klar "vinst" för LS kan man spekulera om, då det trots allt blev enligt avdelningens avtal och principer som LS medlemmar på Ahlenska bygget måste arbeta. Syndikalisterna fick i alla fall igenom att deras mättningsman och registerförare skulle mäta ut framtidens byggen där LS medlemmar var i majoritet. LS agerande som en självständig part i förhandlingarna möttes i alla fall med respekt av Fackliga Central. Efterföljden av konflikten verkar bli ett allt tätare samarbete mellan just Karlstads LS och avdelning 37.

Samarbetet gick dock inte friktionsfritt, då avdelningen verkade dra nytta av att de respekterades mer av arbetsgivarna. Detta utnyttjar de genom att skriva in en monopolparagraf i avtalet, den gick ut på att endast avdelningens medlemmar hade rätt att jobba och få ett nytt arbete på den aktuella arbetsgivarens arbetsplats. Här ser vi problemen med de så kallade organisationsklausulerna som syndikalisterna stötte på under 1930-talet som bidrog till organisationens marginalisering på arbetsmarknaden. Under samma rubrik ser vi andra exempel på hur syndikalisterna agerade som respekterade parter på arbetsmarknaden. Till exempel när de gjorde upp med avdelning 37, Murareförbundet och Grov och fabriks om vilken timpenning som skulle gälla vid ett bygge. De träffade med samma organisationer en överenskommelse om anställningsvillkor. De kom likaledes fram till uppgörelser med Transport om traktamenten. Men det finns också ett exempel där transport klagade på att LS medlemmar kört bort en av transports medlemmar på grund av att han tidigare varit strejkbrytare. Man lyckades dock komma överens om att LS skulle förlåta medlemmen om han gjorde avbön inför deras möte.

Den femte rubriken, *4.5 Konflikten vid vägbygget vid Edgatan-Kroppkärr*, handlar om en konflikt mellan några vägarbetare och vägkassans styrelse, vilka skulle ta över arbetet vid bygget av en vägsträcka, varför arbetarna hotades av avsked. Därför blockerade Karlstads LS och Grov- och Fabriks bygget, samtidigt som vägarbetarna strejkade. Konflikten gick till

arbetsdomstolen för avgörande, med LS, som part för vägarbetarna. Innan domen avfälldes präglades konflikten av samarbete mellan syndikalister och reformister. De gick bland annat ut i demonstration tillsammans för att visa sin gemensamma sympati för vägarbetarna. Det reformistiska fackförbundet som det ändå varit lite komplikationer med, Transport, visade till sist sin solidaritet med LS. Arbetsdomstolen dömde dock emot vägarbetarna och LS och för vägkassans styrelse. Arbetarna lade till sist ner sin blockad med sanktion av LS. Jag anser ändå att denna konflikt är ett exempel på hur syndikalisterna tog strid och ledning i en konflikt och fick de reformistiska förbunden att visa sin sympati för dem, men också att gå ut i konflikt i gemensam sak. Detta är därför ett exempel där LS visar att de hade kraft att driva en fråga på ett hedervärt sätt på den lokala scenen i Karlstad.

Den sjätte rubriken, *4.6 Den växande arbetslösheten och Ådalshändelserna*, handlar om det faktum att det framgår ur protokollen att syndikalisterna tillsammans med andra fackförbund visade en anda att vilja samarbeta för att lösa den växande arbetslösheten under början av 1930-talet. Detta stycke kanske inte kan tas som exempel på hur LS hävdade sin ställning på den lokala arbetsmarknaden, men kanske på riksnivå genom Karlstads LS ombud på arbetslöshetskongressen. Under denna rubrik döljer sig också Karlstads LS och reformisternas gemensamma bestörtning över skotten i Ådalen 14 maj 1931, som kommer till uttryck i att de gemensamt demonstrerar, kanske för att visa den djupa solidaritet som fanns inom den samlade arbetarrörelsen. En annan sak jag funderat över är Kamrat Bomans undran över vad man skall göra åt de ur LS synvinkel negativa tidningsnotiserna i pressen rörande Ådalshändelserna. Kanske fanns det en liknande debatt om medias bevakning som vi sett år 2001 efter Göteborgskravallerna på EU-toppmötet i juni.

Under den sjunde rubriken, *4.8 Första maj samarbete*, döljer det sig en förhandling som Karlstads LS hade med reformisternas samlade organisation på regional nivå, Fackliga Centralorganisationen, om att anordna ett gemensamt första majfirande med en gemensam talare. Dessa strävanden gick dock i stöpet, med de visar i alla fall på den gemensamma värdegrund de stod på. I samband med förhandlingarna om första majfirandet, ville syndikalisterna också ansöka om medlemskap i Fackliga Central. Dessa ville dock inte anta dem som medlemmar förrän de sett utgången av sammanslagningsdiskussionen mellan LO och SAC. Detta antyder en vilja till att ingå ett allt tätare samarbete, men det fanns också en misstänksamhet om vad följderna av ett sådant ingående skulle bli för båda parter.

När man skall sammanfatta åren 1928-31 i fråga om Karlstads LS ställning på arbetsmarknaden i staden, för att komma till något resultat i vilken grad samarbete fanns mellan syndikalisterna och de reformistiska avdelningarna, får man för det första ta i beaktning sammanslagningssträvandena som fanns i landet mellan LO och SAC under 1928-29. Även om de, de facto gick i stöpet så präglade de förmodligen också samarbetet på lokal nivå. Det andra man ska tänka på är att syndikalisterna i Karlstad ville ingå i reformisternas samlingsorgan på lokal nivå, Fackliga Central, även om de uttryckte att de inte ville tillhöra LO på riksnivå. När Fackliga Central sedan svarade avvaktande på deras begäran att ingå i organisationen kanske detta mottogs med en viss besvikelse från LS, vilket då till viss del präglade de framtida samarbetet. Går man till sist in på enskilda konflikter eller samarbetssträvanden kan man utskilja följande mönster genom att sätta plus eller minus på syndikalisternas förehavanden med de reformistiska avdelningarna under de år undersökts. Detta är också ett sätt konkretisera det resultat som Uppsatsen kommit fram till.

På plussidan kommer det faktum att Karlstads LS i många frågor ses som en värdig part att förhandla med, då de gör en hel del överenskommelser med reformistiska avdelningar. På samma sida kommer också Karlstads LS strid mot Vägkassans styrelse i det hänseendet att syndikalisterna är med och leder striden som till sist måste göras upp i arbetsdomstolen. De får reformisterna med sig för sin sak och kulmen på det hela blir en gemensam demonstration med de flesta organisationer för de strejkande vägarbetarna. För respektens skull är det inte en någon större förlust att de sedan förlorar konflikten i Arbetsdomstolen. Karlstads LS visar också genom dess ombud på en vilja att tillsammans med andra grupper lägga politiken åt sidan för att diskutera den allt större arbetslösheten i början av 1930-talet vid en konferens i Stockholm. En händelse som också måste läggas på plussidan är Ådalskravallerna. Denna makabra händelse gav i alla fall för stunden en samhörighetskänsla med resten av arbetarrörelsen i Karlstad i en gemensam demonstration. Strävandena att försöka fira första maj gemensamt med reformisterna, får man lägga någonstans mellan minus och plus på grund av att de till sist går i stöpet.

På minussidan som alltså talar emot Karlstads LS:s strävanden att hävda inflytande på arbetsmarknaden i Karlstad, kan vi först lägga striden inom LS om ombudsmännens vara eller icke-vara i organisationen. Många tyckte att sättet att använda sig av ombudsmän var ett allt för reformistiskt grepp. Syndikalisterna i Karlstad röstade hur som helst för förfarandet att använda sig av ombudsmän, vilket för deras strävan att vara "riktiga" syndikalister kanske

blev en knäck rent identitetsmässigt sett. De förlorade också medlemmar till de reformistiska avdelningarna när de förbjuder dem att vara entreprenörer eller bulvaner till trävaruföretag. Också här ser vi en vilja att ha en egen syndikalistisk identitet och hållning för en striktare socialistisk linje. På minussidan hittar vi också konflikten vid det Ahlenska bygget, trots att LS själva hävdade att de gick vinnande ur striden, var det trots allt avdelning 37:s principer och regler som gällde för LS medlemmar i den överenskommelse som till sist kom till stånd. Det sista minuset som ligger LS i fatet i bedömningen, är att trots att de efter konflikten vid Ahlenska bygget bildade en samarbetskommitté med avdelning 37, så gick dessa bakom ryggen på syndikalisterna genom att skriva en monopolparagraf med en arbetsgivare för ge sina egna medlemmar ensamrätten till att jobba på dennes arbetsplats.

På frågan om Karlstads LS kunde hävda sig mot de reformistiska avdelningarna i Karlstad, måste svaret bli ja. I Karlstad hade de perioden 1928-31 fortfarande makt att genomföra både aktioner mot arbetsgivare och hävda sig mot de reformistiska avdelningarna. Ett annat faktum är att under de år som jag analyserade fanns samarbete mellan syndikalister och reformister på alla nivåer, på riks-, regional och lokal nivå. Samarbetet ledde dock inte alltid till något reellt resultat, av sammanslagningen mellan LO och SAC blev inget av, Karlstads LS fick inte gå med i Fackliga Central, men på den lokala nivån kom en rad överenskommelser mellan LS och olika reformistiska avdelningar till stånd. Ett växande hot mot syndikalismen i Karlstad var de organisationsklausuler som växte fram under 1930-talet, som i min uppsats tar sig uttryck i den monopolparagraf som avdelning 37 sade sig ha förhandlat sig till med en arbetsgivare. Här kanske vi ser fröet till den marginalisering som syndikalisterna präglades av under 1930-talet, men som under min period inte ännu slagit igenom.

Jag ställde också en fråga om vilka aktioner som LS använde sig av gentemot arbetsgivarna, för att hävda sig emot dem. I mötesprotokollen hittar man exempel på registerverksamhet, uppmätning av arbetsplatser för att skapa prislistor; vidare använde de sig av blockad för att sätta press på arbetsgivarna. I samband med registerverksamheten fanns det en vilja att skapa en arbetsförmedling, men detta var nog mest för att skapa fördelar för de egna medlemmarna gentemot de andra fackförbunden. Vid samband med blockaden vid vägbygget Edsgatan-Kroppkärr ingick också strejken som vapen mot vägkassan. Något exempel på sabotage eller avfolkning framgår inte av protokollen för dessa år.

6. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är primärt att analysera graden av samarbete som syndikalisternas organisation i Karlstad, Lokal Samorganisation - LS, hade med de reformistiska avdelningarna och dess överbyggnad i form av Fackliga Centralorganisationen och LO. Detta för att se om LS kunde hävda sig emot dem under den tid som syndikaliströrelsen började marginaliseras, d.v.s. under början av 1930-talet. Det sekundära syftet är att undersöka vilka sorts aktioner som syndikalisterna använde sig av gentemot arbetsgivarna. De mer specifika frågorna jag ställde mig var; hade Karlstads LS något pågående samröre med någon eller några fackförbund i form av dess avdelningar och dess överbyggnad i form av Fackliga Centralorganisationen och LO, samt om så var fallet hur hävdade de sig gentemot dem? Samt, vilka sorts aktioner Karlstads LS använde sig av gentemot arbetsgivarna i staden. Frågorna och syftet byggde på Eva Blombergs antaganden om reformister och syndikalister som hon ställer upp sin avhandling *Män i mörker*. De går ut på, att syndikalismens nedgång kan förklaras som effekt av kollektivavtalets framväxt med nya relationer mellan arbetsgivare och arbetstagare som följd, att SAC - Sveriges Arbetares Centralorganisation och LS kunde hävda sig lokalt där arbetsgivaren eller de reformistiska avdelningarna var svaga och att de i längden inte kunde hävda sig inom den fackliga politiken.

Slutsatsen av min undersökning blev att Karlstads LS lokalt sett fortfarande hade makt att hävda sig både mot arbetsgivare och de reformistiska avdelningarna under perioden 1928-31. Under dessa år fanns samarbete mellan syndikalister och reformister på alla nivåer; på riks-, regional och lokal nivå. Samarbetet gav dock inte alltid något reellt resultat: av sammanslagningen mellan LO och SAC blev inget av, Karlstads LS fick inte gå med i Fackliga Centralorganisation som de ansökte medlemskap i. Men på den lokala scenen kom en rad överenskommelser mellan LS och olika reformistiska avdelningar till stånd. Ett växande hot mot syndikalisterna var de organisationsklausuler som växte fram under 1930-talet, som i min uppsats tar sig uttryck i den monopolparagraf som den reformistiska Svenska byggnadsarbetareförbundets avdelning 37 förhandlade sig till med en arbetsgivare. Paragrafen gjorde att LS medlemmar utestängdes från de arbetsplatser där sådana paragrafer kom till stånd. Undersökningen kan också konstatera att Karlstads LS under undersökningsåren använde sig av aktioner som registerverksamhet, blockad samt strejker mot arbetsgivarna i Karlstad.

Litteratur- och Källförteckning

Otryckta Källor

Protokollsbok för år 1928 v 1929, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

Protokollsbok för år 1929 v 1930, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

Protokollsbok för år 1930 v 1931, Karlstads LS, Folkrörelsernas arkiv i Värmland

Litteratur

Blomberg, Eva, *Män i mörker: arbetsgivare, reformister och syndikalister: politik och identitet i svensk gruvindustri 1910-40*, Stockholm, Almqvist & Wiksell International, 1995

Rocker, Rudolf, *Den moderna arbetarrörelsen och syndikalismen*, Stockholm, Federativs förlag, 1929

Stahre, Sven-Arne, *Arbetarrörelsen - en uppslagsbok*, Stockholm, Forum, 1978

Lund, Marie, Rydström, Annette, *Bonniers Compact Lexikon 2000*, Stockholm: Bonniers Lexikon, 1999

Statistisk årsbok för Sverige år 1930, publikationstjänsten SCB, Stockholm-Örebro, 1931

Internet

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O352102

http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=321860

<http://www.sac.se/hist/sac-hist-is.html> – Artikeln av Ingmar Sjöö (SAC:s egen hemsida).

Telefonintervju

Med *Sune Åkerman*, Vägverket i Stockholm, 2001-12-11, angående vad vägkassorna egentligen var för något.

Med *Linda Fjeldstad*, LO distriktet i Värmland, 2001-12-12, angående vad de gamla reformistiska fackföreningarnas namn var innan sammanslagningar och dylikt, samt om Fackliga Centralorganisationens funktion.

0
0
0